

Таким чином була розв'язана «українська проблема» для Польщі. Акцією «Вісла» польський уряд прагнув знищити українське революційне підпілля і ліквідувати українську національну меншість. До кінця 1947 р. у місяць, звідки було депортовано українське населення, переселено близько 14 тис. осіб польської національності. У той самий час з території України на польські землі депортовано 1 млн. поляків та 140 тис. євреїв як неблагонадійний елемент. І. Є. Цепенда в роботі «Операція «Вісла» в польській історіографії» подає такі факти: «За даними Б. Бобуся з посиланням на інформацію Головного представника уряду з питань евакуації, в рамках операції «Вісла» з квітня до серпня 1947 р. було переселено 142 055 українців [9 с. 89].

Підсумовуючи далеко не повний огляд подій 1944–1947 рр., слід відзначити, що в даній роботі головну увагу хотілось звернути на жорстокість польської політики в операції «Вісла», наголосити, що депортація населення Закерзоння проходила не тільки в Північну Прусію, але і в Західну Україну, де їх очікували: нова депортація в Сибір, арешти, репресії або ще довге переслідування. Та українське населення в ті перші роки після війни, хоч і терпіло виселення, розстріли та все ж не хотіло коритись тоталітарному режиму. В лісах діяли загони ОУН–УПА, народ і військово–революційні сили і далі чинили впертий опір більшовикам та їхньому насадженню радянської влади.

Список використаних джерел

1. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.23. – Spr.2974.
2. Гаврилюк Ю. Акція «Вісла» – останній акт українсько–польської трагедії / Ю. Гаврилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/02/19/25892>.
3. 28 березня – постанова Політбюро ЦК ПРП / Операція «Вісла» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Операція_Вісла.
4. Депортації. Західні землі України кінця 30–х – початку 50–х рр. / Документи, матеріали, спогади / Т.2. – 1946–1947 рр. – Львів, 1998. – 752 с.
5. Довідник з історії України / [Під ред. І. Підкови, Р. Шуста]. – Київ: «Гене́за», 2001. – 1135 с.
6. Історія України / [Під ред. Ю. Зайцева]. – Львів: В–во «Світ», 1996. – 487 с.
7. Історія України / [Під ред. В. А. Смолія]. – Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1997. – 423 с.
8. Польсько–українські стосунки в 1941–1947 роках у документах ОУН та УПА / [упор. В. В'ятрович]. – у 2 т. – Львів, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cdvr.org.ua/sites/default/files/vydannya/zbirnyk-tom2-site.pdf>.
9. Цепенда І. Є. Операція «Вісла» в польській історіографії / І. Є. Цепенда // Український Історичний журнал. – Київ, 2002. – №3. – С.84–93.
10. Щедрина І. Е. Історія України / Е. І. Щедрина. – Харків, 2003. – 152 с.

References

1. CDAGO Ukrai'ny. – F.1. – Op.23. – Spr.2974.
2. Gavryljuk Ju. Akcija «Visla» – ostannij akt ukrai'ns'ko-pol's'koj' tragedii' / Ju. Gavryljuk [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/02/19/25892>.
3. 28 bereznja – postanova Politburo CK PRP / Operacija «Visla» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://uk.wikipedia.org/wiki/Operacija_Visla.
4. Deportacii'. Zahidni zemli Ukrai'ny kincja 30–h – pochatku 50–h rr. / Dokumenty, materialy, spogady / T.2. – 1946–1947 rr. – L'viv, 1998. – 752 s.
5. Dovidnyk z istorii' Ukrai'ny / [Pid red. I. Pidkovy, R. Shusta]. – Kyi'v: «G'enez», 2001. – 1135 s.
6. Istorija Ukrai'ny / [Pid red. Ju. Zajceva]. – L'viv: V–vo «Svit», 1996. – 487 s.

7. Istorija Ukrai'ny / [Pid red. V. A. Smolija]. – Kyi'v: Vydavnychij dim «Alt'ernatyvy», 1997. – 423 s.

8. Pol's'ko–ukrai'ns'ki stosunky v 1941–1947 rokah u dokumentah OUN ta UPA / [upor. V. V'jatrovych]. – u 2 t. – L'viv, 2011. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.cdvr.org.ua/sites/default/files/vydannya/zbirnyk-tom2-site.pdf>.

9. Cependa I. Je. Operacija «Visla» v pol's'kij istoriografii' / I. Je. Cependa // Ukrai'ns'kyj Istorychnyj zhurnal. – Kyi'v, 2002. – №3. – S.84–93.

10. Shhedrina I. E. Istorija Ukrai'ny / E. I. Shhedrina. – Harkiv, 2003. – 152 s.

Trohanyak A. S., candidate of historical sciences, associate professor of the Department of Humanitarian Disciplines, Researcher of the Library of the Separate Department of the NULES Ukraine «Berezhany Agro technical Institute» (Ukraine, Berezhany), Alex_makena@ber.te.ua

Hard times in the life of Ukrainian during operation «Vistula»

We study the historical process of relocation from Western Ukrainian Galicia in northern Prussia and Soviet Ukraine during «Operation Vistula» in 1947 Article consecrated the memory since the 70th anniversary of the deportation of Ukrainian and exposes the cruel tragedy of the Ukrainian people during the action.

Keywords: national policy, attacks, allegations, accusations, deportation, resettlement.

* * *

УДК 636.082:001

Шульга В. П.,
кандидат географічних наук,
Національний авіаційний університет
(Україна, Київ), shulhavp@online.ua

ЕМБРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕТОДУ ПЕРІОДИЗАЦІЇ В ІСТОРИЧНО–БІОГРАФІЧНИХ СТУДІЯХ (НА ПРИКЛАДІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА М. А. КРАВЧЕНКА)

Висвітлено місце і роль методу періодизації в історично–біографічних дослідженнях. Доведено, що його ефективно застосування ґрунтується на виборі відповідних критеріїв періодизації. Проведено періодизацію наукової діяльності доктора сільськогосподарських наук, професора М. А. Кравченка. Розкрито особливості його організаційної, педагогічної, виробничої, науково–дослідної діяльності. Систематизовано творчу спадщину та узагальнено основні наукові здобутки відповідно до запропонованої періодизації. Як найбільш плідний період творчого шляху вченого розглядали 1966–1986 роки, що позначилися домінуванням педагогічної та науково–дослідної діяльності, розробленням концепції становлення галузі спеціалізованого м'ясного скотарства в УРСР, підготовкою фундаментальних наукових праць, а також навчальних посібників і підручників, міжнародним визнанням.

Ключові слова: методологія історії науки, тваринництво, м'ясне скотарство, порода сільськогосподарських тварин, методи розведення.

Важливим методологічним інструментарієм історичної науки є метод періодизації, за допомогою якого встановлюються хронологічні межі досліджуваного процесу чи явища, етапи його виникнення, розвитку та зникнення. Виявляються зміни якісних і кількісних особливостей історичних процесів у часі, ключові моменти цих змін. З'ясовуються головні напрями розвитку досліджуваних явищ, їх тенденції, особливості та зміни форм на різних етапах тощо. Особливо важливим є застосування методу періодизації при проведенні історично–біографічних досліджень, що сприяє виділенню рівних за значущістю періодів життєдіяльності окремих особистостей, в основу поділу яких покладено явища досить складного часового, географічного та предметно–тематичного типу.

Автором дослідження поставлено за мету розкрити особливості застосування методу періодизації в біографічних дослідженнях з історії селекційної науки у

тваринництві УРСР на прикладі наукової діяльності професора М. А. Кравченка. Варто відмітити, що його творчі пошуки частково були висвітлені в наукових працях В. П. Бурката, М. В. Зубця, Н. А. Найденко, Ю. Ф. Мельника та інших дослідників [1–3; 6; 7]. Однак до цього часу не виділено і не охарактеризовано основні періоди і форми його наукової діяльності, не узагальнено творчі здобутки відповідно до виділених часових відрізків. Тому дані завдання висувалися на перший план при проведенні нашого дослідження.

Як відомо, для ефективного застосування методу періодизації необхідно визначити та обґрунтувати її критерії. На нашу думку, для періодизації життєвого і творчого шляху певного вченого як критерії можуть використовуватися форми і напрями творчої діяльності, наукові праці та здобутки. Ґрунтуючись на вивченні науково–дослідної, педагогічної, організаційної, виробничої форм діяльності професора М. А. Кравченка, аналізі його творчого спадку, нами виділено кілька періодів, пов'язаних зі становленням його наукового світогляду, визнанням як талановитого педагога і організатора науково–освітнього процесу, визнаного вченого в галузі селекції сільськогосподарських тварин.

Перший виділений нами період, – становлення наукового світогляду, охопив 1927–1936 рр. Його нижньою відліковою межею є закінчення Краснодарської середньої школи та навчання на зоотехнічному факультеті Кубанського сільськогосподарського інституту. Вже на другому курсі він захоплюється фізіологією сільськогосподарських тварин, слухає лекції відомого фізіолога, професора О. І. Смирнова. На третьому курсі відвідує лабораторні заняття професора А. О. Малігонова. Працює дільничним агрономом в селах Байгара і Кам'яна Балка Арзгирського району під час виробничої практики, захоплюється ідеєю створення великих колективних господарств. Під час літніх канікул влаштовується практикантом у відділ тваринництва Ростовсько–Нахичеванської дослідної станції, бере участь в експедиції з обстеження червоної степової худоби [6].

Після закінчення інституту в 1931 р. працює старшим зоотехніком свинарського радгоспу «Карламан» Кармаскалинського району Башкирської АРСР, надалі головним зоотехніком контори свинарства в м. Уфа. В травні 1932 р. завідує відділом селекції Башкирського філіалу Анненківської зональної станції. У цей час досліджує окремі гнізда бестужівської худоби на Середній Волзі, публікує перші наукові праці, присвячені питанням породного районування худоби. В 1932–1933 рр. читає курси «Свинарство» та «Основи тваринництва» в Башкирському сільськогосподарському інституті, здійснює керівництво виробничою практикою студентів.

Влітку 1934 р. М. А. Кравченко поступив до аспірантури Московської сільськогосподарської академії імені К. А. Тімірязєва. В лютому 1936 р. представив дисертаційну роботу за темою «Методика побудови племінної роботи в конкретних умовах». Захист дисертації та здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук розглядали як верхню межу періоду становлення його наукового світогляду [4].

Період 1936–1948 рр. позначився домінування педагогічної та виробничої діяльності вченого. Після

захисту дисертації М. А. Кравченко був доцентом кафедри розведення сільськогосподарських тварин Гори–Горецького сільськогосподарського інституту. Читав курси «Велика рогата худоба», «Свинарство» на зоотехнічному факультеті, керував виробничою студентською практикою, у зв'язку з чим часто відвідував Сичівський, Смоленський і Гжатський держплемрозплідники симентальської породи в Смоленській області. В 1936 р. взяв участь у пленумі секції тваринництва ВАСГНІЛ в Сичівці, де виступав з полемічною доповіддю щодо методів селекційної роботи [6].

В 1938 р. його обрали за конкурсом доцентом кафедри тваринництва Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, в якому викладав «Свинарство», «Вівчарство», «Птахівництво». Для підготовки курсу вівчарства був у відрядженні в Асканію–Новій, де працював кілька місяців у Всесоюзному інституті гібридизації й акліматизації тварин.

В 1940 р. М. А. Кравченка призначено завідувачем кафедри тваринництва Київського ветеринарного інституту (КВІ). Учений читає повні курси «Розведення сільськогосподарських тварин» і «Спеціальна зоотехнія». З початком війни очолює евакуацію стада племрадгоспу «Хмельовик» в Тамбовську область. Деякий час працює старшим зоотехніком Тамбовського ДПР перошинських коней, надалі завідує кафедрою годівлі і розведення тварин Новосибірського сільськогосподарського інституту. Влітку 1943 р. перебирається в Свердловський сільськогосподарський інститут, в якому очолює кафедру тваринництва КВІ, що функціонував на правах факультету [4].

По закінченню війни в 1944 р. перебрався до Києва, де завідував кафедрою тваринництва КВІ. Окрім цього здійснював наукове керівництво двома науковими темами, одна з яких присвячувалася розробці методики оцінки плідників за потомством, інша – дослідженню впливу інтенсивності росту живої маси телиць на їхню продуктивність [2].

На основі аналізу наукового доробку вченого виділено основні проблеми, що розроблялися ним впродовж даного періоду, зокрема лінійне розведення, генеалогічний аналіз стад великої рогатої худоби. Як найбільший здобуток цих років розглядали захист його докторської дисертації в 1945 р. при Всесоюзному інституті тваринництва за темою «Методика вивчення і практичного використання розведення за лініями». В 1946 р. йому присвоєно науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук і вчене звання професора.

Період 1949–1957 рр. характеризувався домінуванням педагогічної та організаційної діяльності М. А. Кравченка. Учений активно включається в розроблення навчально–методичної літератури. В 1951 р. підготував програму з розведення сільськогосподарських тварин для зоотехнічних факультетів, а в 1953 р. спільно з професором А. К. Скороходьком – програму виробничої практики по зоотехнії і зоогієні для студентів КВІ. У 1954 р. опублікував у співавторстві підручник для вчителів «Штучний добір тварин», а в 1957 р. – посібники для вчителів «Розведення сільськогосподарських тварин» та «Основи тваринництва». З 1948 по 1953 р. завідував кафедрою дарвінізму в Київському державному університеті за сумісництвом [2].

В 1953 р. М. А. Кравченко був у тривалому відрадженні в Угорщині, де прочитав курс розведення сільськогосподарських тварин в Аграрному університеті в Геделе. Його лекції користувалися надзвичайною популярністю, в 1957 р. їх опубліковано угорською мовою.

Повернувшись в УРСР, професор М. А. Кравченко доклав зусиль до реформування системи галузевої вищої аграрної освіти. Варто відмітити, що за постановою Ради Міністрів УРСР №1566 від 30 грудня 1956 р. створено Українську академію сільськогосподарських наук з метою вдосконалення управління наукою, підвищення теоретичного рівня досліджень та впровадження у виробництво досягнень науки і передового досвіду. До її складу віднесено Українську сільськогосподарську академію та КВІ. М. А. Кравченко завідував кафедрою розведення сільськогосподарських тварин, був організатором і першим деканом зоотехнічного факультету Академії [1].

Нами виділено такі домінуючі напрями наукових розробок ученого, характерні для цього періоду: теорія добору і підбору, лінійне розведення, індивідуальний розвиток, методи розведення, теорія походження свійських тварин, вчення про інтер'єр, оцінка племінної цінності. Всього впродовж даного періоду вченим опубліковано 62 наукові праці [5].

Превалювання науково-освітньої форми діяльності є також характерним для наступного творчого періоду дослідника (1958–1965). Він продовжує розробку навчальної та науково-методичної літератури. Так, у 1961 р. підготував програму, методичні вказівки і контрольні завдання з розведення сільськогосподарських тварин для студентів-заочників зоотехнічних факультетів. У 1962 р. у співавторстві з Г. К. Кравцем і Ю. Г. Шматком опублікував підручник «Тваринництво» для студентів природничих факультетів педагогічних інститутів. Цього самого року підготував посібники «Разведение сельскохозяйственных животных. Индивидуальное развитие животных» і «Разведение сельскохозяйственных животных. Родственное спаривание (инбридинг)», а також методичні вказівки для студентів-заочників «Розведення сільськогосподарських тварин з основами генетики». У 1963 р. розробив методичні вказівки і завдання для контрольних і курсових робіт з дисципліни «Разведение сельскохозяйственных животных» для студентів-заочників сільськогосподарських ВНЗ. Здобутком цього року також є публікація підручника для зоотехнічних факультетів «Разведение сельскохозяйственных животных» і монографії «Племінна робота з породами великої рогатої худоби». У 1965 р. для читання лекцій з питань генетики і розведення виїздив у Монголію [7].

Аналіз наукового доробку М. А. Кравченка в означений період, а це 77 наукових праць, засвідчив, що він є розробником організаційних основ племінної справи у тваринництві, програм селекційно-племінної роботи з симентальською та білоголовою українською породами, методів оцінки племінної цінності тварин. Він обґрунтував концепцію інтенсивного використання в селекційному процесі тварин з рекордною продуктивністю. Започаткував новий напрям наукових розробок – збереження племінних ресурсів. Довів низьку ефективність схрещування симентальської та джерсейської порід, що примусово проводилося в СРСР.

З цією метою в 1965 р. обстежив роботу з тваринництвом племгоспу в Ленінських Горках Московської області, якою керував академік Т. Д. Лисенко. У вересні 1965 р. доповів про результати обстеження на об'єднаному засіданні Президії АН СРСР, колегії Міністерства сільського господарства СРСР та Президії ВАСГНІЛ. Це зупинило знищення цінного генофонду вітчизняної симентальської породи [1].

Останній період наукової діяльності професора М. А. Кравченка охопив 1966–1986 роки і позначився домінуванням науково-організаційної та педагогічної діяльності. Він здійснював наукове керівництво окремими темами з селекційно-племінного вдосконалення великої рогатої худоби, що проводилися вченими Центральної дослідної станції штучного осіменіння сільськогосподарських тварин (м. Бровари) та Київської дослідної станції тваринництва «Терезине». Свідченням його міжнародного визнання є перебування в 1966–1968 роках на посаді радника по сільському господарству Посольства СРСР у Франції. Виїжджав на короткий час до Італії та Швейцарії. Взяв участь в зоотехнічних нарадах міжнародного і європейського масштабів.

Після повернення в УРСР продовжує науково-педагогічну діяльність. В 1967 р. публікує посібник «Племенное дело в скотоводстве», а також підручник «Генетика» для зоотехнічних і ветеринарних факультетів у співавторстві з О. А. Івановою [4].

Більшість наукових праць зазначеного періоду присвячувалася питанням селекційно-племінного вдосконалення вітчизняних порід великої рогатої худоби. Започаткував нові наукові напрями – вивчення проблеми акліматизації спеціалізованих м'ясних порід зарубіжної селекції, розроблення схем і методик виведення вітчизняних порід і типів м'ясної худоби. Як основний здобуток цих років розглядаємо розроблення концепції розбудови галузі спеціалізованого м'ясного скотарства в УРСР.

Таким чином, метод періодизації є ефективним засобом систематизації матеріалу при проведенні історично-біографічних досліджень, застосування якого сприяє виділенню рівнів за значущістю періодів, в основу поділу яких покладаються явища досить складного часового, географічного та предметно-тематичного типу. За використання як основних критеріїв періодизації форм і напрямів наукової діяльності, творчих здобутків, виділено основні періоди наукової діяльності професора М. А. Кравченка. Період становлення його наукового світогляду охопив 1927–1936 роки і позначився домінуванням науково-дослідної, виробничої та педагогічної діяльності, розробленням основ породного районування великої рогатої худоби. Період 1936–1948 років пов'язаний з переважанням педагогічної та виробничої діяльності, розробленням основних принципів лінійного розведення, генеалогічного аналізу стад худоби. Як основні форми наукової діяльності професора М. А. Кравченка в 1949–1957 роки розглядали педагогічну та організаційну. Аналіз наукового доробку цього періоду засвідчив домінування наукових праць з теорії добору і підбору, лінійного розведення, теорії індивідуального розвитку, методів розведення сільськогосподарських тварин. Останній, найбільш плідний період наукової діяльності професора М. А. Кравченка, охопив 1966–1986 роки і позначився

превалюванням науково-організаційної та педагогічної діяльності, розробкою концепції становлення галузі спеціалізованого м'ясного скотарства в УРСР, підготовкою фундаментальних наукових праць, а також навчальних посібників і підручників, міжнародним визнанням.

Список використаних джерел

1. Буркат В. П. Из спогадів про професора М. А. Кравченка / В. П. Буркат // Вчені-селекціонери у тваринництві. – К.: Аграрна наука, 1997. – С.92–95. – (Серія «Українські вчені-аграрії ХХ ст.»; кн.1).
2. Буркат В. П. Историчні аспекти розвитку теорії селекції у скотарстві України: монографія / В. П. Буркат, І. С. Бородай. – К., 2006. – 584 с.
3. Зубець М. В. Завжди поряд із своїми вихованцями / М. В. Зубець // Талант і добро вічні як світ. – К.: Аграрна наука, 1999. – С.25–46.
4. Кравченко Микола Антонович: біобібл. покажч. наук. пр. / УААН, Центр наук. с-г. б-ка; упорядн.: В. П. Буркат, Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга та ін.; наук. ред. М. В. Зубець, М. С. Слободяник. – К., 1999. – 56 с.
5. Кравченко Н. А. Разведение сельскохозяйственных животных / Н. А. Кравченко. – М.: Колос, 1973. – 486 с.
6. Найденко К. А. Кравченко Микола Антонович / К. А. Найденко // Вчені-селекціонери у тваринництві. – К.: Аграрна наука, 1997. – С.90–91. – (Серія «Українські вчені-аграрії ХХ ст.»; кн.1).
7. Розвиток творчої спадщини професора М. А. Кравченка його науковою школою на межі тисячоліть / Ю. Ф. Мельник, М. В. Зубець, В. П. Буркат та ін. // Науковий вісник НУБіП України. – К., 2009. – Вип.138. – С.33–33.

References

1. Burkat V. P. Iz spohadiv pro profesora M. A. Kravchenka / V. P. Burkat // Vcheni-seleksionery u tvarynnytstvi. – K.: Ahhrarna nauka, 1997. – S.92–95. – (Seriya «Ukrayins'ki vcheni-ahhariyi XX st.»; kn.1).
2. Burkat V. P. Istorychni aspekty rozvytku teoryi selektsiyi u skotarstvi Ukrayiny : monohrafiya / V. P. Burkat, I. S. Boroday. – K., 2006. – 584 s.
3. Zubets' M. V. Zavzhdy poryad iz svoyimy vykhovantsyamy / M. V. Zubets' // Talant i dobro vichni yak svit. – K.: Ahhrarna nauka, 1999. – S.25–46.
4. Kravchenko Mykola Antonovych: biobibl. pokazhch. nauk. pr. / UAAN, Centr nauk. s-g. b-ka; uporjadn.: V. P. Burkat, T. F. Derlemenko, Z. I. Varga ta in.; nauk. red. M. V. Zubec', M. S. Slobo-djanyk. – K., 1999. – 56 s.
5. Kravchenko N. A. Razvedenie sel'skohozjajstvennyh zhivotnyh / N. A. Kravchenko. – M.: Kolos, 1973. – 486 s.
6. Naydenko K. A. Kravchenko Mykola Antonovych / K. A. Naydenko // Vcheni-seleksionery u tvarynnytstvi. – K.: Ahhrarna nauka, 1997. – S.90–91. – (Seriya «Ukrayins'ki vcheni-ahhariyi XX st.»; kn.1).
7. Rozvytok tvorchoyi spadshchyny profesora M. A. Kravchenka yoho naukovoju shkoloju na mezhi tysyacholit' / Yu. F. Mel'nyk, M. V. Zubets', V. P. Burkat ta in. // Naukovyy visnyk NUBiP Ukrayiny. – K., 2009. – Vyp.138. – S.33–33.

Shulha V. P., Candidate of Geographical Sciences, National Aviation University (Ukraine, Kyiv), shulhavp@online.ua

The heuristic potential of the periodization method in historical and biographical studies (on the example of research of Professor M. Kravchenko's activities)

The place and role of the periodization method in historical and biographical research was highlighted. It is proved that its effective use is based on the selection of appropriate criteria for the periodization. Periodization of scientific activities of the Doctor of Agricultural Sciences, Professor M. Kravchenko was done. The features of his organizational, pedagogical, production, research activities in each of the selected periods were disclosed. His scientific legacy was systematized and scientific achievements according to the proposed periodization were generalized. As the most productive period of the creative path of the scientist, we considered 1966–1986, which was marked by the dominance of pedagogical and research activities, the development of the concept of the forming of the specialized beef cattle sector in the Ukrainian SSR, the preparation of fundamental scientific works, as well as educational manuals and textbooks, international recognition.

Keywords: methodology of the history of science, animal husbandry, beef cattle breeding, breed of farm animals, breeding methods.

* * *

УДК 94(477.86)+(477.84):291.6:281.5

Гавриш І. В.,
аспірантка кафедри історії України, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), 55janet@ukr.net

РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ НА ТЕРЕНАХ СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ЕПАРХІЇ УГКЦ НАПЕРЕДОДНІ ТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЛЬВІВСЬКОГО СОБОРУ

У контексті досліджень з історії УГКЦ автор звертає увагу на особливості антирелігійної політики радянської влади на теренах Станіславівської єпархії в 1940-х рр., показує штучність «самоліквідації» Церкви на Львівському соборі і процес «воз'єднання» з РПЦ, репресивні механізми впливу держави на церковних ієрархів, священників і вірних, жертовну готовність греко-католицького духовенства відстоювати свою віру всупереч офіційній політиці радянської влади. Було з'ясовано, що рішення про скликання Собору приймалося не церковними діячами, навіть тими, що входили до складу Ініціативної групи, а перш за все органами держбезпеки. Головну роль у насадженні православної віри на Прикарпатті відіграв нововисвячений єпископ А. Пельвецький. Незважаючи на репресивні методи впливу, більша частина греко-католицьких священників єпархії категорично відмовлялася зраджувати віру своїх батьків, а деякі свій перехід у православ'я вважали звичайною формальністю.

Ключові слова: УГКЦ, Станіславівська єпархія, єпископ, Львівський собор, духовенство, радянські органи влади.

Відродження духовності українського народу повинно відбуватися в атмосфері єдності й миру, злагоди між представниками різних християнських конфесій. У зв'язку з цим, зростає актуальність вивчення особливостей історичного розвитку УГКЦ. Особливо актуальним є вивчення діяльності духовенства, чернецтва і вірних в межах Станіславівської єпархії у період радянського тоталітаризму, оскільки УГКЦ була і залишається значною частиною соціокультурного середовища західноукраїнського регіону. Дослідження історії Станіславівської церковно-релігійної інституції також актуалізується через недостатність висвітлення цієї проблематики в сучасній історичній науці. Попри наявність наукових праць з вивчення історії підпільної Церкви, питання особливостей ліквідації релігійних осередків у межах єпархії, їх функціонування в нелегальних умовах до сьогодні комплексно не вивчалось. Окремі наукові розвідки зробили І. Андрухів [1], В. Марчук [2], Н. Концур–Карабінович [3].

Мета дослідження полягає у всебічному і різноманітному вивченні ліквідації інституції УГКЦ на теренах Станіславівської єпархії в 1940-х рр.

Українська Греко-Католицька Церква протягом кількох століть відігравала помітну роль у суспільно-політичному і національно-культурному житті Східної Галичини. Складовою інституцією УГКЦ була Станіславівська єпархія, до складу якої входило 20 деканатів [4, с. 194]. З 1904 р. станіславівським єпископом був доктор богословських наук Григорій Хомишин. Очолована ним церковно-релігійна інституція станом на 1938 р. нараховувала 421 парохію, 531 душпастиря, 886 церковів і понад 1 млн. вірних [4, с. 194–195]. У м. Станіславові діяла духовна семінарія і Богословський лицей імені святого Йоана Золотоустого, в яких здобували освіту 90 студентів.

Після повернення радянської влади на Західну Україну влітку 1944 р. на завершальному етапі німецько-радянської війни, розпочався остаточний процес ліквідації УГКЦ. У перші місяці після вигнання німецьких окупантів органи держбезпеки не вдалися